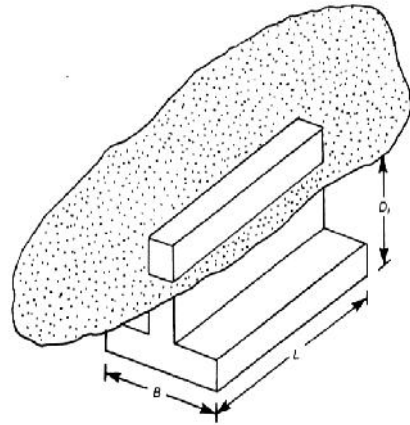
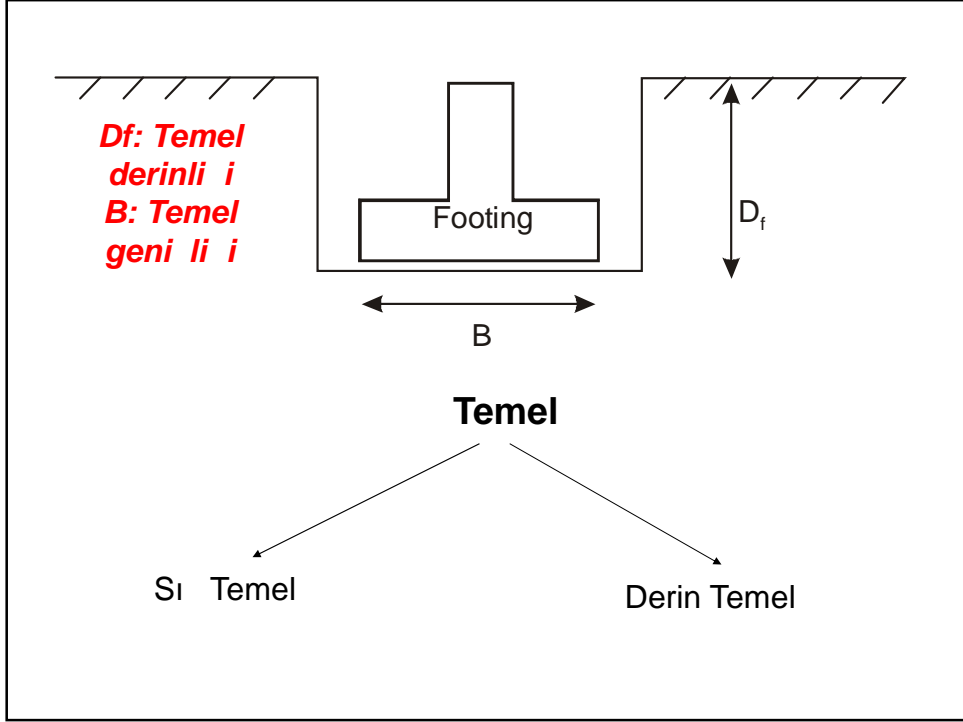

8. TOPRAK ZEMİNLERİN TAŞIMA GÜCÜ (BEARING CAPACITY OF SOILS)

TEMELLER (FOUNDATIONS)

- **Temel**, yapı ile zemin arasındaki yapısal elemandır. Yapı yükünü zemine aktaran elemandır.
- **Temeller**, yapıdan kaynaklanan yükleri uygun zemin seviyesine dağıtmak için tasarlanırlar.
- **Temel Zemin**, yapı yükünü doğrudan veya temeller yardımıyla taşıyan zemin ortamıdır.

Sı Temeller (D_f B)

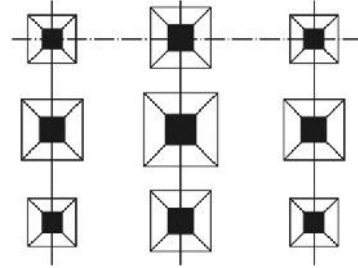
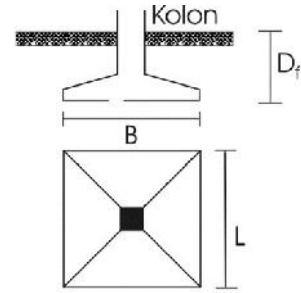
- Sı temeller, gelen yükün hemen altındaki gerilmeleri, geniş alana sahip yüzeylere dağıtmak için tasarlanırlar.
- Sı temeller betonarme olarak inşa edilirler ve yükün ve yapının durumuna göre farklı şekil ve boyutlara sahip olabilirler.

Sı temel türleri

- (1) Individual footing (tekil temel)
- (2) Strip-continuous footing (şerit-sürekli temel)
- (3) Radial footing (radye temel)

- **Individual footing (tekil temel)**

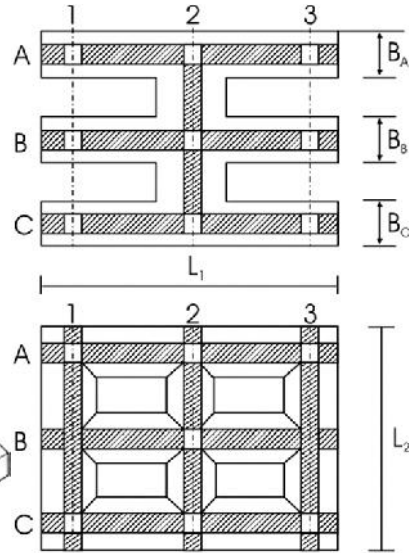
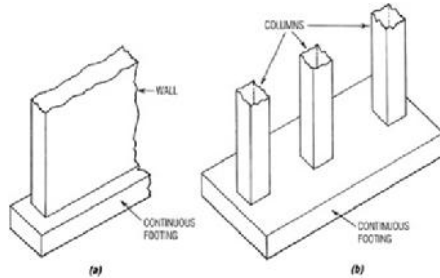
- Plan görünümü kare veya dörtgendir
- $1 \leq (L/B) \leq 5$
- Az katlı ve hafif yapılarda tercih edilir
- Homojen zeminlerde

(1) Münferit (tekil) temel

- **Strip-continuous footing (erit-sürekli temel)**

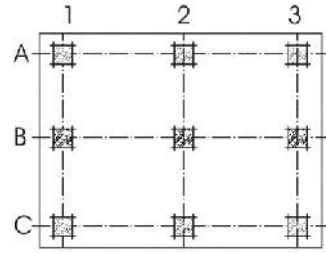
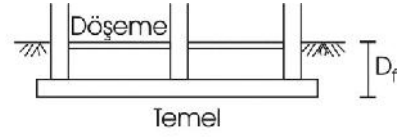
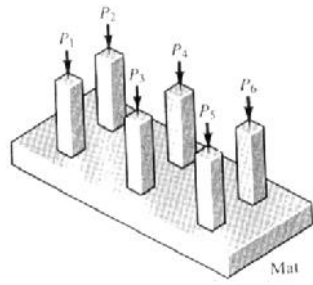
- $5 \leq (L/B)$
- Orta a ırlıktaki yapılarda tercih edilir
- Homojen ve/veya heterojen zeminlerde

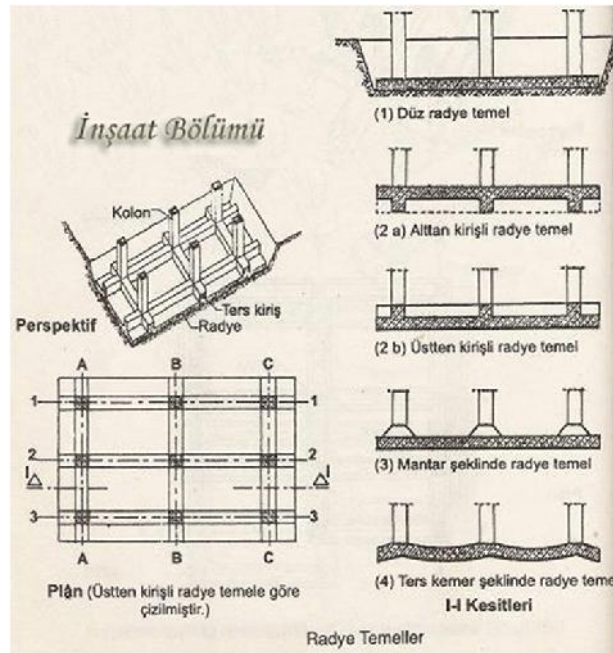
(2) Şerit (sürekli) temel

- **Radial footing (radye temel)**

- A ır yapılarda tercih edilir
- Homojen-heterojen ve zayıf zeminlerde

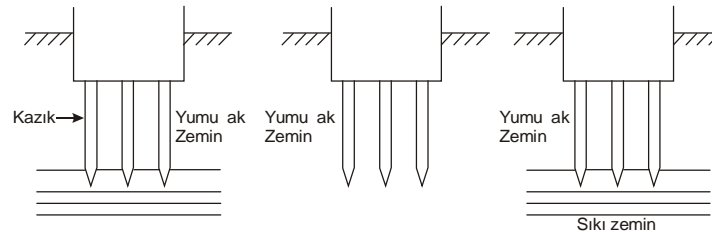
(3) Radye (yayılı) temel

<http://sozluk.insaatbolumu.com>

Derin Temel (Df 4B)

- Zayıf bir zemin seviyesinin altında sert zemin (veya kaya kütlesi)
- Yapı yükü kazıklarla sert zemine (veya kaya kütlesine) iletilir.

a) Uç taıması:
Taıma kapasitesi, kazı ın topu undaki zeminin penetrasyon direnci tarafından sa lanır.

b) Sürtünmeli:
Taıma kapasitesi, kazı ın indirildi i kuyunun çeperindeki zeminin sürtünmesi ile sa lanır.

c) Uç taımalı-sürtünmeli:
Kazıklar fazla sert olmayan (sıkı) zeminin içine kadar indirilir. Böylece hem sürtünme, hem de uç taıması artırılır.

Bir jeoteknik mühendisi, temel tasarımında a a ıdaki iki stabilite ko ulunu da sa lamalıdır !....

1. Temelin altında zemin içinde makaslama yenilmesi olmamalıdır...

2. Zemindeki oturmalar izin verilebilir boyutlarda olmalıdır...

Temelin makaslama yenilmesi

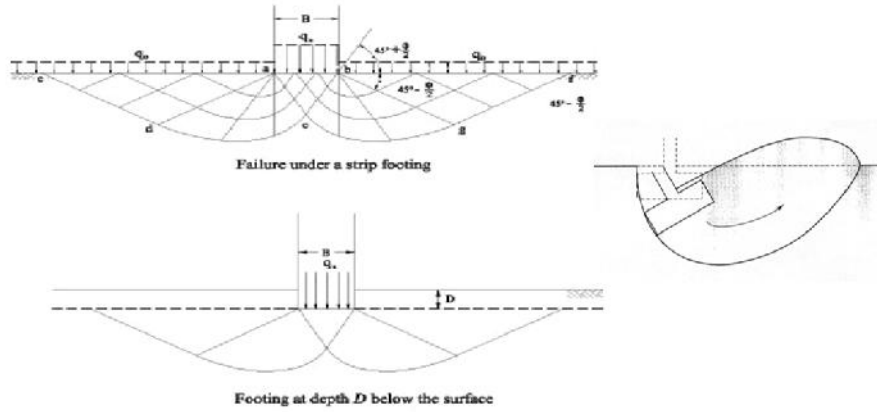
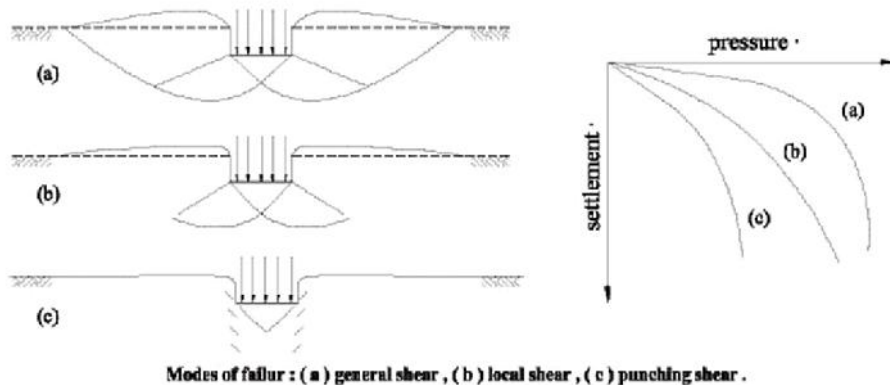

Fig. (1)

<http://osp.mans.edu.eg>

Modes of failure : (a) general shear , (b) local shear , (c) punching shear .

Fig. (2)

<http://osp.mans.edu.eg>

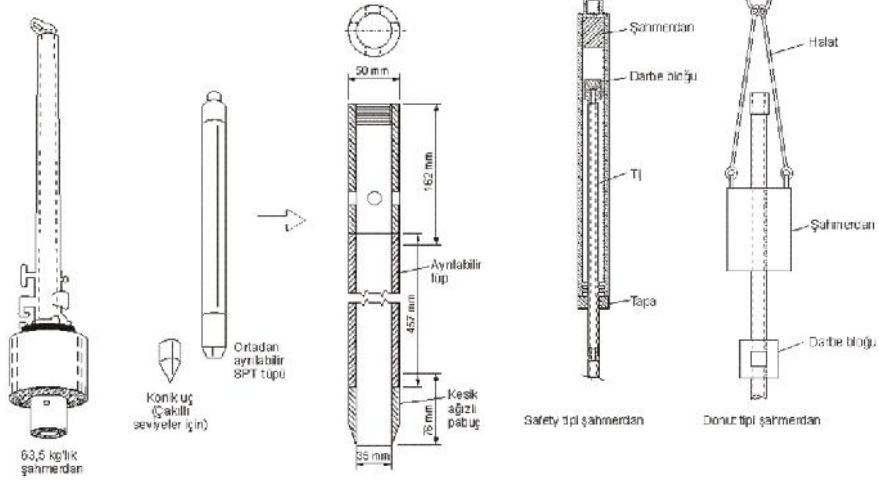
Tanımlar

- **Ultimate bearing capacity (Nihai taşıma gücü) (q_u)** : zeminin taşıyabileceği maksimum gerilme.
- **Ultimate net bearing capacity (Nihai net taşıma gücü)(q_{ult})**: $q_u - \gamma d$
- **Allowable (or safe) bearing capacity (izin verilebilir taşıma gücü)(q_a)** : Güvenlik katsayısının dikkate alındığı taşıma gücü değeri.
- **Factor of safety (güvenlik katsayısı)**: Nihai net taşıma gücünün izin verilebilir taşıma gücüne oranı.

Standart Penetrasyon Deneyi (SPT)

- Kohezyonsuz zeminlerin göreceli yoğunluklarının (sıkılıklarının) belirlenmesi için geliştirilmiş bu deney, sığ temeller için taşıma kapasitesinin hesaplanmasında, kompaksiyon derecelerinin belirlenmesinde ve sıvılaşma potansiyelinin belirlenmesinde sıklıkla kullanılmaktadır.
- Deney, **63.5 kg**'lık bir ağırlığın, **762 mm**'lik bir mesafeden, tijlerin üzerindeki başlığın üzerine bırakılması ile standart olarak boyutları belli bir örnek alıcının zemine **300 mm** girmesi için gereken darbe sayısının belirlenmesi esasına dayanmaktadır.
- **300 mm**'lik penetrasyon için gerekli darbe sayısı **50**'yi geçerse, ya da **10** darbeye hiçbir ilerleme kaydedilemezse, deney bırakılır. Penetrasyon, **450 mm**'yi geçerse, **N** darbe sayısı **0** alınır.
- Deneyi etkileyen başlıca faktörler:
  - Ortalama tane boyu büyüdükçe, direnç artar.
  - Cu katsayısı küçüldükçe, direnç azalır.
  - Köşeli taneler, direnci artırır.
  - Çimentolu taneler, direnci artırır.
  - Boşluk oranı azaldıkça, direnç artar.

SPT Ekipmanlar

Şahmerdan

Darbe bloğu

SPT uygulaması

Deney sonunda SPT tüpü ve arığı

SPT tüpü ve arı

SPT rne i

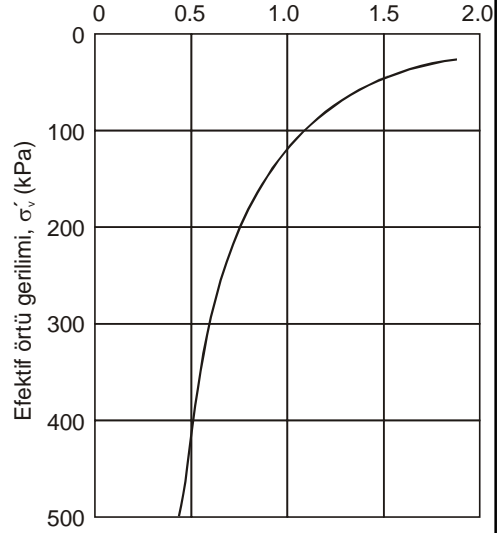

Yapılan Düzeltmeler

Etken	Simge	De i iklik	Düzeltme
Örtü Yükü Düzeltmesi	Cn	-	$(Pa/ v')^{0,5}$ ($Cn \leq 2$)
Enerji Oranı	Ce	Emniyet ahmerdanı Donut ahmerdanı	0,60-1,17 0,45-1,00
Kuyu apı	Cb	65-115 mm 150 mm 200 mm	1,00 1,05 1,15
Tij Uzunlu u Düzeltmesi	Cr	3-4 m 4-6 m 6-10 m 10-30 m >30 m	0,75 0,85 0,95 1,0 <1,0
rnekAlıcı	Cs	Standart Numune Alıcı ( gömlek yok);  Gömlek Kullanıldı	1,0 1,15-1,30

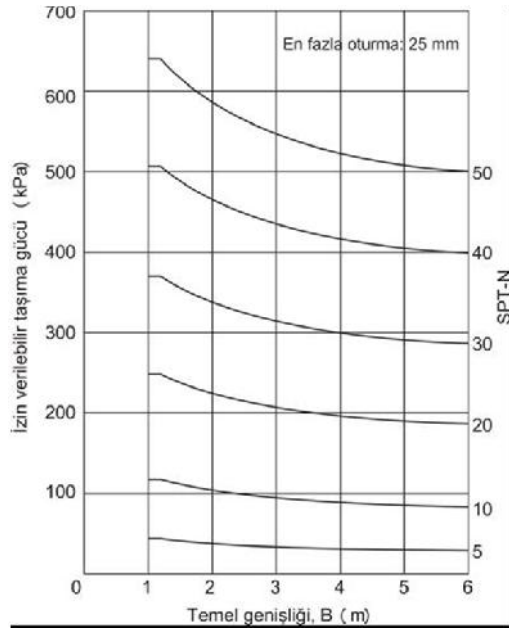
(1) SPT-N de örtü yükü düzeltmesi (C_N)

$$N_1 = C_N \times \text{SPT-N}$$

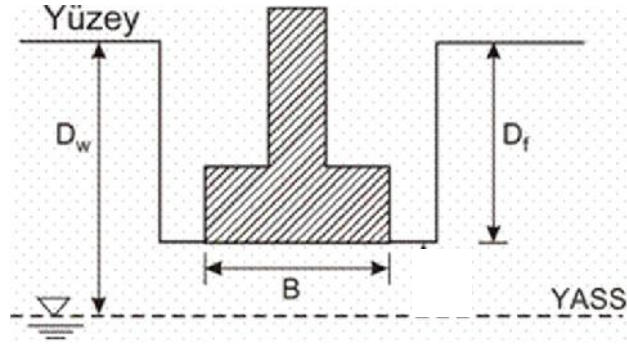

- Yandaki grafikten N_1 kullanılarak en fazla 25 mm oturma için izin verilebilir taşıma gücü belirlenir.

- **Eğer yeraltısuyu var ise, düzeltme uygulanır.**

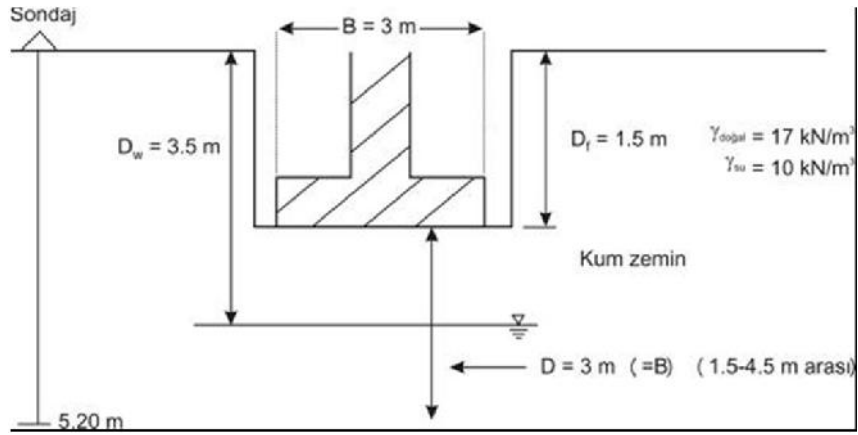

Yeraltısıyu düzeltmesi

$$C_w = 0.5 + 0.5 \frac{D_w}{D_f + B} \quad q_a = q_a \times C_w$$

Örnek:

Derinlik (m)	SPT-N	$\frac{1}{\psi}$ (kPa)	C_N	N_1
0.75	8	*	*	*
1.55	7	26	2.0	14
2.30	9	39	1.6	14
3.00	13	51	1.4	18
3.70	12	65	1.25	15
4.45	16	70	1.2	19
5.20	20	+	+	+

Ortalama N_1 : 16

Derinlik 1.55 m $\sigma_v = \gamma h = 17 \times 1.55 = 26.3$ 26 kPa

Derinlik 4.45 m $\sigma_v' = \gamma h - h_w \gamma_w = 17 \times 4.45 - (4.45 - 3.5) 10 = 66$ kPa

B=3 m ve N=16 için B>1 m ko uluna ait grafikten, $q_a = 165$ kPa

$$C_w = 0.5 + 0.5 \left(\frac{3.5}{4.5} \right) = 0.89 \quad q_a = 0.89 \times 165 = 150 \text{ kPa}$$

Kohezyonlu zeminlerin taşıma gücü (Terzaghi'nin yöntemi)

erit temel :

$$q_{ult} = c N_c + q N_q + 0.5 \gamma B N_\gamma$$

Bu e itlikte;

c : Kohezyon

γ : Birim hacim a ırlık

B : Temel geni li i

q : Örtü yükü ($=\gamma D_f$)

N_c, N_q, N_γ : Boyutsuz taşıma gücü faktörleri

- **Kohezyon**
- **Derinlik**
- **Zemin a ırlığı**

Kare temel:

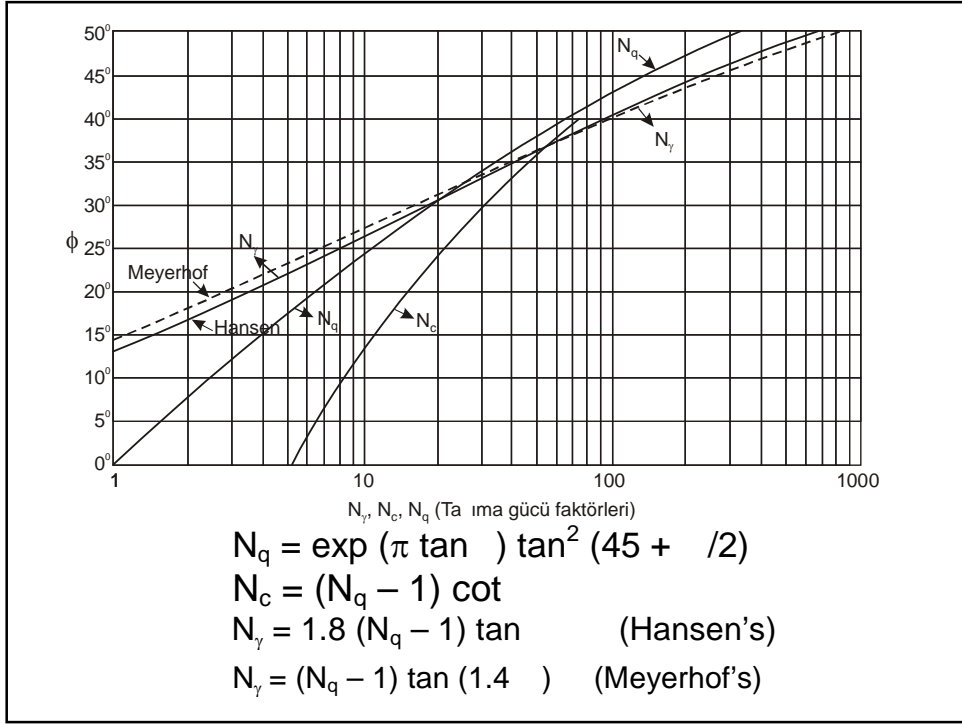
$$q_{ult} = 1.3 c N_c + q N_q + 0.4 \gamma B N_\gamma$$

Dairesel temel:

$$q_{ult} = 1.3 c N_c + q N_q + 0.3 \gamma B N_\gamma$$

$$q_a = \frac{q_{ult}}{F}$$

F: Güvenlik katsayısı

- Saf kohezyonlu zemin ($\phi=0$)

$$q_{ult} = c N_c$$

$$q_a = \frac{q_{ult}}{F}$$

F: G¼venlik katsayısı

